

Старко В.Ф., к. филол. н., доц.,
Восточноевропейский национальный университет
имени Леси Украинки

ФОРМИРОВАНИЕ БРАУНОВСКОГО КОРПУСА УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье излагаются принципы построения и задания Браунского корпуса украинского языка (БрУК) и рассматриваются проблемы его текстового наполнения. Объясняется использование программы LanguageTool для оценки качества текстов.

Ключевые слова: корпус, построение корпуса, БрУК, украинский язык, корпусная лингвистика, LanguageTool, проверка текста.

Starko V., PhD., Assistant Professor,
Lesya Ukrainka Eastern European National University

DEVELOPMENT OF BROWN CORPUS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

*The article sets forth the design principles and the goal of the Brown Corpus of the Ukrainian language (BCU) and discusses problems of text selection for the corpus. The use of the Language Tool **software in evaluating the quality of texts is specified.***

Keywords: corpus, corpus design, BCU, the Ukrainian language, corpus linguistics, Language Tool, spellchecker.

УДК 811(112.2+113.6)

Стасюк О.С., к.філол.н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ДИСКРЕДИТАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ОПОНЕНТІВ (на матеріалі парламентської комунікації ФРН і Швеції)

У статті визначено прагматичні особливості використання інтертекстуальних включень у парламентській комунікації ФРН і Швеції з метою дискредитації політичних опонентів. Виокремлено типи інтертекстуальних включень, які використовуються для дискредитації політичних опонентів у парламентській комунікації,

за критерієм їхнього авторства. Виявлено прагматичні моделі побудови висловлювань, що містять інтертекст.

Ключові слова: *дискредитація, інтертекстуальність, парламентська комунікація, прагматика, цитування.*

Інтерес сучасної лінгвістики до вивчення особливостей спілкування в різноманітних інституційних умовах, прагнення з'ясувати, у який спосіб учасники інституційної комунікації реалізують власні комунікативні інтенції, змушує дослідників звертатися до пошуку й аналізу окремих мовних засобів і явищ, наділених прагматичним потенціалом. Одним із таких мовних явищ, що широко використовується для досягнення комунікативних цілей, є інтертекстуальність.

Вивчення інтертексту останнім часом викликає значний інтерес лінгвістів [2-6]. Усе більшого значення набуває дослідження інтертекстуальності в окремих галузях інституційного спілкування, зокрема політичній [1]. Водночас потребує подальшого осмислення прагматичний потенціал інтертекстуальності для реалізації комунікативних інтенцій учасників інституційного спілкування.

Метою цієї статті є з'ясувати особливості використання інтертекстуальності з метою дискредитації політичних опонентів у парламентській комунікації ФРН і Швеції.

Для досягнення цієї мети необхідно розв'язати такі завдання:

1. Виокремити фрагменти політичних промов, які містять інтертекстуальні включення й спрямовані на дискредитацію політичних опонентів.

2. Типологізувати інтертекстуальні включення залежно від їхнього автора та взаємозв'язку з автором політичної промови.

3. Для кожного виокремленого типу інтертекстуальних включень (за критерієм автора інтертексту) виявити типові моделі побудови висловлювань, які спрямовані на дискредитацію політичних опонентів і містять інтертекст.

4. З'ясувати особливості використання інтертекстуальності для дискредитації політичних опонентів у парламентській комунікації ФРН і Швеції.

Матеріалом дослідження є тексти політичних промов, виголошених учасниками парламентської комунікації

(депутатами; міністрами, що звітують у парламенті) на пленарних засіданнях бундстагу ФРН і риксдагу Швеції.

Виконаний аналіз свідчить про те, що учасники парламентської комунікації найчастіше використовують висловлювання політичних опонентів з метою їхньої дискредитації. Такі висловлювання можуть бути зроблені задовго до їхнього вживання як інтертексту або ж безпосередньо в попередній промові на тому самому пленарному засіданні парламенту.

Зокрема спостерігається звернення до слів політичних опонентів з метою їхнього заперечення:

Gregor Gysi (Die Linke): Nun haben Sie aber festgelegt: Wenn die Peschmerga Waffen bekommen, dürfen sie nicht an die PKK und die PYD weitergegeben werden. Abgesehen davon, dass das überhaupt nicht kontrollierbar ist, ist es auch nicht nachvollziehbar [7, 18/4422].

Депутат парламенту цитує слова свого політичного опонента, наводячи після цього аргументи, які свідчать про помилковість його висловлювання.

Структурно таке висловлювання складається з трьох компонентів. Спочатку робиться вказівка на автора висловлювання (*Nun haben Sie aber festgelegt*). Потім наводиться саме висловлювання політичного опонента, тобто безпосередньо інтертекстуальне включення (*Wenn die Peschmerga Waffen bekommen, dürfen sie nicht an die PKK und die PYD weitergegeben werden.*). І насамкінець відбувається заперечення цього висловлювання, вказівка на його помилковість (*Abgesehen davon, dass das überhaupt nicht kontrollierbar ist, ist es auch nicht nachvollziehbar*).

Приклади такого використання інтертекстуальності є численними й спостерігаються як у парламентській комунікації ФРН, так і в парламентській комунікації Швеції:

Lennart Axelsson (S): Herr talman! Maria Larsson säger att det är tillräckligt många inblandade. Ja, det är väl det som är problemet [8, 2012/13:132].

Тут депутат шведського парламенту так само спочатку вказує на автора слів, які є інтертекстуальним включенням (*Maria Larsson säger*), потім наведено слова політичного опонента

(інтертекст) (*det är tillräckligt många inblandade*). Після цього здійснюється критика висловлювання політика з протилежного політичного табору (*Ja, det är väl det som är problemet.*).

Учасники парламентської комунікації використовують слова політичних опонентів з метою вказівки на їхню невідповідність діям. При цьому політик погоджується зі сказаним політичним опонентом, але потім обов'язково вказує на те, що той змінив власну думку або не став виконувати сказане:

Thomas Oppermann (SPD): Herr Gysi, Sie haben gesagt: Mit Protestbriefen wird man ISIS nicht stoppen. – Als ich das gelesen habe, habe ich gedacht, der Mann hat recht. Heute vertreten Sie eine andere Position.

Was Sie da vorhin vorgetragen haben, war für mich so durcheinander, dass ich feststellen kann: Eine klare Linie haben Sie in dieser Frage nicht.

In dieser Situation für einen Kurdenstaat zu plädieren und gleichzeitig zu sagen, dass die Anwendung der Waffen in anderen Konflikten eine nicht auszuschließende Gefahr ist, das ist – ich will es einmal vorsichtig sagen – mindestens ein Widerspruch [7, 18/4426].

Політик може також погодитися зі словами свого опонента, вказати на їхню правильність, але потім заявити про те, що політичний опонент дотримується подвійних стандартів, діючи в аналогічній ситуації зовсім інакше:

Gregor Gysi (Die Linke): Nun befürchten Sie, dass die Waffen – auch die deutschen – später für einen Unabhängigkeitskampf der Kurden im Nordirak genutzt werden könnten. Sie sagen aber, es gehe um heute und nicht um später. (...) Aber Sie haben völlig recht, Herr Steinmeier: Wenn sich der Nordirak ohne Zustimmung der Zentralregierung und des Zentralparlaments vom Irak löst, ist das völkerrechtswidrig. Das war genauso bei der Krim und dem Kosovo, wo Sie es allerdings nicht einsehen wollten [7, 18/4423].

Спостерігається зіставлення двох різних висловлювань політичних опонентів з метою вказати на те, що вони суперечать одне одному:

Lennart Axelsson (S): Nu har det visat sig att man inte tänker genomföra det här försöket, vilket man i det läget sade att man skulle göra. Jag ställde en skriftlig fråga till Maria Larsson om detta för ungefär ett år sedan. Då svarade hon att det är en prioriterad fråga

och att man skulle ge i uppdrag till Socialstyrelsen att föreslå en prövoperiod. Frågan var inte om man skulle genomföra det, utan när.

Jag tycker att man har lurat de föräldrar som tyckte sig se en ljusning i frågan. Men man har också lurat riksdagen genom att inte fortsätta med det som man sade att man skulle göra. Det är beklämmande att läsa i svaret att det inte kommer att bli någon försöksverksamhet, om jag förstått det rätt. Det vore intressant att få ett väldigt tydligt klarläggande av om det är det som är tanken [8, 2012/13:132].

Вказавши на суперечливий характер двох висловлювань, політик також підкреслює власну невдоволеність цим і закликає політичного опонента чітко визначитися з власною позицією.

Поряд із запереченням і критикою висловлювань політичних опонентів, для їхньої дискредитації у парламентській комунікації використовуються інтертекстуальні включення, авторами яких є незаангажовані особи, чиї висловлювання викликають довіру й можуть слугувати підтвердженням слів політика. До таких незаангажованих і авторитетних осіб можуть належати громадські діячі, письменники, журналісти провідних видань, люди, які викликають повагу в суспільстві. Розгляньмо такий приклад використання інтертекстуальності в парламентській комунікації ФРН:

Thomas Oppermann (SPD): Weil die Grünen eben nicht mitgeklatscht haben: Auch der deutsch-iranische Schriftsteller Navid Kermani, dem Sie, liebe Kolleginnen und Kollegen, auch Sie von den Linken, vor wenigen Wochen hier im Hause noch begeistert applaudiert haben, fordert, dass wir uns einmischen. Er veröffentlichte vor kurzem in der Berliner Zeitung einen Artikel mit der Überschrift "Stoppt den Islamischen Staat!". Er beschreibt darin ISIS als "Pol-Pot-Version des Islam" und appelliert an die Weltgemeinschaft – das sind auch wir –, sich nicht damit abzufinden, dass eine Terrorgruppe wie ISIS brutale ethnische und religiöse Säuberungen durchführt. Ich finde, meine Damen und Herren, Navid Kermani hat recht [7, 18/4425-4426].

Тут цитуються слова письменника. Висловлювання побудоване таким чином: вказівка на те, проти кого спрямоване висловлювання – вказівка на автора висловлювання – докази

авторитетності (і/або незаангажованості) автора висловлювання – інтертекст – згода промовця з висловлюванням.

У разі цитування уривків із газетних статей або газетних заголовків, які містять критику політичних опонентів, важливою є вказівка на те, що це видання є незалежним або навіть прихильним до політичних опонентів.

Використання інтертекстуальності з метою дискредитації політичних опонентів є виявом вербальної агресії. Політики, щодо яких здійснюється ця агресія, вдаються до самозахисту, заперечуючи своє авторство або навіть заявляючи, що ці слова були вжиті самими політичними опонентами. У парламентській комунікації ФРН для цього використовуються переважно нерегламентовані репліки з місця:

Thomas Oppermann (SPD): Ich finde, dass das fahrlässige und oberflächliche Gerede vom Tabubruch aufhören sollte, weil es uns bei dieser Frage nicht hilft, eine verantwortliche Entscheidung gut zu begründen.

(Beifall bei Abgeordneten der SPD – Katrin Göring-Eckardt (Bündnis 90/Die Grünen): Das hat Ihre Verteidigungsministerin gesagt! – Britta Haßelmann (Bündnis 90/Die Grünen): Das müssen Sie Frau von der Leyen sagen!) [7, 18/4426-4427].

Досить поширеним є звернення безпосередньо до політичного опонента. Таке звернення є одночасно вказівкою на можливого автора слів, що використовуються як інтертекстуальне включення:

Volker Kauder (CDU/CSU): Herr Gysi, man kann zu unterschiedlichen Einschätzungen hinsichtlich der Ereignisse im Jahr 2003 im Irak kommen; das will ich gar nicht bestreiten. Aber der ISIS – damals hat er noch so geheißen – ist nicht im Irak entstanden, sondern in Syrien. (...)

Ich habe schon damals gesagt, Amerika müsse sich der Sache annehmen, doch alle haben geschrien: Keine Einmischung! – Der ISIS ist dann zum "Islamischen Staat" geworden, als er, ermutigt durch die Erfolge in Syrien, in den Irak eingefallen ist. Das ist die Verbindung. Die These, weil die Amerikaner den Irak angegriffen haben, sei der ISIS entstanden, ist grottenfalsch. Der ISIS ist in Syrien entstanden [7, 18/4430].

У парламентській комунікації спостерігається цитування листів, звернень або слів громадян із наміром вказати на те, що вони перебувають у скрутному становищі, на яке влада не реагує належним чином:

Lennart Axelsson (s): när jag hade lämnat in interpellationen fick jag ett brev från en kvinna. Det är säkert samma som varit i kontakt med Maria Larsson vid olika tillfällen och berättat om sin situation.

Hon skriver så här: Jag är mamma till två grabbar med Asperger och adhd. Den kamp jag fick föra mot samhället är helt sjuk för att få rätt hjälp och förståelse kring dem. (...)

Det är den här typen av berättelser som gör att man ändå måste känna ett väldigt stort ansvar som politiker för att vi som samhälle på ett bättre sätt än vad vi gör i dag borde ställa upp för de föräldrarna.

Jag kände i svaret och i hanteringen av detta med samordnare tidigare att det inte riktigt visats från regeringens sida att man tar den här frågan på allvar [8, 2012/13:132].

До такого прийому вдається опозиція з метою критики дій влади, вказуючи на її бездіяльність. При цьому опозиціонери протиставляють себе владі, стаючи на бік громадян і закликаючи владу змінити їхнє становище.

Отже, учасники парламентської комунікації ФРН і Швеції вдаються до використання інтертекстуальних включень з метою дискредитації політичних опонентів. При цьому найчастіше спостерігається цитування або передача непрямою мовою слів політичних опонентів і їхнє подальше заперечення та критика. Використовуються також критичні висловлювання політично незаангажованих і авторитетних осіб з метою дискредитації влади, таких як письменники або журналісти, а також висловлювання звичайних громадян.

Як свідчить виконане дослідження, для вивчення прагматичних характеристик інтертекстуальності необхідним є розгляд інтертексту в контексті, тобто цілого висловлювання, одним із елементів якого є інтертекст. Таке висловлювання, як правило, охоплює вказівку на автора інтертексту, безпосередньо інтертекст, а також заперечення інтертексту або його критику.

Вживання інтертексту в парламентській комунікації значною мірою зумовлене особливостями парламентської культури

конкретної країни, а також регламентних особливостей перебігу комунікації в парламенті. З огляду на це, між використанням інтертекстуальності з метою дискредитації політичних опонентів у парламенті ФРН і Швеції існують певні відмінності. Зокрема в парламентській комунікації Швеції частіше здійснюється критика слів політичних опонентів, сказаних ними в попередньому виступі. Це зумовлено особливостями перебігу дебатів у риксдагу Швеції (замість виголошення довгих промов відбувається низка коротких виступів).

Вивчення прагматичного потенціалу інтертексту в різних галузях політичної комунікації потребує подальшого розгляду. Цікавим може бути зокрема з'ясування особливостей використання інтертексту в діяхронії, а також проведення порівняльних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Славова Л.Л.* Прецедентні феномени в мовленні політиків / Людмила Леонардівна Славова // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 42. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2012. – С. 168-180.
2. *Allen G.* Intertextuality / Graham Allen. – London ; New York : Routledge, 2006. – 238 p.
3. *Herrmann K.* Intertextualität : Perspektiven auf ein interdisziplinäres Arbeitsfeld / Karin Herrmann, Sandra Hübenthal (Hg.). – Aachen : Shaker Verlag. – 2007. – 228 S.
4. *Holthius S.* Intertextualität. Aspekte einer rezeptionsorientierten Konzeption / Susanne Holthius. – Tübingen : Stauffenburg, 1993. – 268 S.
5. *Klein J.* Textbeziehungen : Linguistische und literaturwissenschaftliche Beiträge zur Intertextualität / Josef Klein, Ulla Fix (Hrsg.). – Tübingen : Stauffenburg, 1997. – 402 S.
6. *Colilli P.* Texts : Semiotic Theory / P. Colilli // Encyclopedia of Language and Linguistics / ed. by Keith Brown (et al.). – Amsterdam : Elsevier, 2006. – Vol. 13. – P. 630-642.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. *Deutscher Bundestag.* Stenografischer Bericht.
8. *Sveriges riksdag.* Riksdagens protokoll.

Стаття надійшла до редакції 13.10.2014.

Стасюк О.С., к.филол.н., ассист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

**ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО
ДИСКРЕДИТАЦИИ ПОЛИТИЧЕСКИХ ОППОНЕНТОВ (на
материале парламентской коммуникации ФРГ и Швеции)**

В статье определяются прагматические особенности использования интертекстуальных включений в парламентской коммуникации ФРГ и Швеции с целью дискредитации политических оппонентов. Выделяются типы интертекстуальных включений, которые используются для дискредитации политических оппонентов в парламентской коммуникации, по критерию авторства. Определяются прагматические модели построения высказывания, содержащие интертекст.

Ключевые слова: дискредитация, интертекстуальность, парламентская коммуникация, прагматика, цитирование.

Stasiuk O.S., PhD, Assistant Professor
Institute of Philology, National Taras Shevchenko University of Kyiv

**INTERTEXTUALITY AS A MEANS OF DISCREDITATION
OF POLITICAL OPPONENTS
(in parliamentary communication of Germany and Sweden)**

The article deals with the pragmatic characteristics of intertextuality in the parliamentary communication of Germany and Sweden used for discreditation of political opponents. The types of intertext that are used for discreditation of political opponents are defined according to the criterion of their author. The typical pragmatic models of building the utterances that include intertext are revealed.

Key words: discreditation, intertextuality, parliamentary communication, pragmatics, citation.